

mindazt, amit írók, rendezők, tanárok halálos komolysággal nyilatkoztak Dražetić „levelező” színházáról. Lássuk csupán a sárga réztrombitákat, s ne akarjuk a hangjukat is hallani.

BORDÁS Győző

R Á D I Ó

A HINTERLAND

Amíg Munk Artúr *A hinterlandját* olvastam, azt latolgattam, hogyan lehetett ebből a regényből rádiójátékot szerkeszteni, kerek, egyirányú egységbe foglalni a háttérország sokrétű, sokszereplőjű, többtörténetű rajzát. Az író nagy felületű képeket fest: a frontról szökő katonákról, a mindenféle fondorkodással háttérben maradó tisztekről, szimulánsokról, megvásárolható orvosokról, a hadikereskedelemből vagyont halmozó svindlerekről, bankárokról, s velük szemben az elesettek árváiról, hadirokkantokról, nyomorékokról. Egyéni sorsok és társadalmi körkép — a háború első napjaitól, a felvirágozott vonatoktól a fegyverletételig.

A cselekményt Stein Leó fogja össze, aki már a šabaci ütközetből meg- lóg, hogy soha többé ne térjen vissza a frontra. A Hárorszáiban ide- oda vetődve kerül kapcsolatba a regény szereplőivel, Kávé Mátyással, Áldori Emillel, Falta kapitánnyal, de a šabaci csatából ismeri a vakmerő Nagy Istvánt és Gulyás hadnagyot is. Stein Leó nem mozgatója a cse- lekménynek, de jelenlétével, kapcsolataival ráirányítja a figyelmet a háború mögött működő rétegekre, jelenségekre, ő az, akinek mindent el- mondanak, aki mindent meghallgat.

E sajátosságának köszönhetően alkalmas a regény az átdolgozásra, Leót sétáltatva tetszés szerint válogathat az adaptáló a jelenetek között. A hangjáték valamiféle egyensúlyra törekedett a szereplők magánélete és a társadalmi háttér között, sőt, mintha éppenséggel Leó belső világára terelné a figyelmet. Amálka szerelme szítja fel benne a lelkiismeret-furda- lást, a milliók pusztulása, a féllábú és arc nélküli „bajtársak” látványa

Munk Artúr: *A Hinterland*. Rádióra alkalmazta: Lakner Edit. Zenei munka- társ: Varga Éva. Hangfelvétel: Morvai Ferenc. Rendező: Varga István. Stein Leó: Balázs Piri Zoltán, Nagy István; Soltis Lajos, Anya: Tusnek Otília, Apa: Sovény Károly, dr. Buschbaum: Sinkó István, Falta: Arok Ferenc, Kávé Mátyás: Fejes György, K. Mátyásné: N. Kiss Júlia, K. Amálka: Kardos Ibo- lya, Áldori Emil: Fischer Károly, Igazgató: Gerich Endre, Eta: Romhányi Ibi, Bichler: Sánta Sándor, Gulyás: Földi László, Jakobovics: Horváth József, Hang: Pásty Mátyás, I. olasz: Törteli László, II. olasz: Vajda Tibor.

meg a saját egészséges egészségtelensége fölötti önmarcangolást. A kérdésre, hogy érdemes-e becsületesnek lenni, Gulyás hadnagy csonka lába a meggyőző válasz. Leót nem is annyira a hazáért való önfeláldozás izgatja, mint a személyes bátorság kérdése. Stein Leó kétségtelenül „puha, gyáva, zsidó bankfiú, tartalékos hadnagy, akire néha romantikus fények hullanak...” — mint Szenteleky Kornél írja róla a Kalangyában. Halálát azonban „erősen patetikuskak” mondja: „Egy gyáva Stein Leó életét mégsem lehet a görög hősök mintájára befejezni.”

Csakhogy Leó halála egy csepp sem patetikus: a rádiójáték egyik legjobb jelenete éppen a befejezés. A halott tisztet kifosztó katonák sietése, párbeszéde groteszk színezetű, s közelebb áll az író szándékához, mint Szenteleky Kornél jellemzése: Stein Leónak akárcsak élete, halála is értelmetlen, felesleges, tragikomikus. Folytatnia az életet éppúgy lehetetlen, mint becsületes harcban elesnie; Leó tehát nem „görög hős”: egyszerű áldozata az „Ádám, hol vagy”-ként mindenkit előszólító háborúnak.

A rádiójáték erősen leszűkíti a társadalmi háttérrel, csupán a Leó köré szorosan tömörülő eseményeket dolgozza fel, utalásszerűvé redukálva a regényből kihagyott, de a cselekmény folyamatosságához szükséges részleteket. Nagy István fél arcának elvesztését például az orvosok beszélgetéséből tudjuk meg.

A regénybeli elbeszélésből, írói meséből összekötő szöveg vagy narrátor közbeiktatása nélkül készült a darab, ami a rádióra hangszerelt regényeknél igen ritka. A többnyire regényolvasásból álló hangjátékokkal szemben ügyesen hidalta át az idő-, tér- és cselekménybeli ugrásokat. (Munk Artúr utóbb közvetített, másik regényének, a *Köszönöm addig is...* adaptációja kevésbé sikeres.) Hosszú részeket, néha fejezeteket is kihagyva nem foszladozik a cselekmény, a játék el tud szakadni a regény epikus menetétől, nyugodt, szélesmedrű meséjétől. Már-már önálló művé válik. Stein Leó lelki harcát, kételkedését kevés monológgal is hitelessé teszi, legfeljebb a „mellékalakok” vérszegények kissé — Aldori pályájának felfelé ívelése és Kávé Mátyásék bukása lehetett volna erőteljesebb.

A hangeffektusok hiteles helyszínt teremtenek, az időbeli váltást csönd vagy zene jelzi. A színészek ezúttal középúton tudnak maradni a túljátszás és az egyhangú felolvasás között — mindkettő gyakori hibája hangjátékainknak.

A hinterland a ritkán hallható, jó rádiójátékok közé tartozik.